

MEMORERINGSARK – Musikaliska Grundbegrepp

Ton-namn och Förtecken

- När vi går från en ton till en annan säger vi att *melodin rör sig*.
- Om en melodi rör sig från en ton till en *ljusare* ton säger vi att *melodin går uppåt*.
- Om en melodi rör sig från en ton till en *mörkare* ton säger vi att *melodin går nedåt*.
- Det finns 12 olika toner men bara 7 olika ton-namn. Dessa ton-namn är de 7 första bokstäverna alfabetet: **A B C D E F G**.
- När vi spelar tonerna *alfabetiskt* går melodin hela tiden *uppåt*. När man kommit till **G** så börjar man om från **A** för att fortsätta uppåt.
- Eftersom man hela tiden börjar om så finns det **många toner med samma namn**. Avståndet från ett ton-namn till nästa gång detta ton-namn kommer kallas en *oktav*.
- Avståndet från en ton till nästa ton i alfabetet är **2 band**. Det finns dock 2 undantag: **Mellan B och C och mellan E och F är det bara 1 band**.
- För att ge namn åt de övriga 5 tonerna använder man **förtecken** tillsammans med något av ton-namnen. Det finns 2 förtecken:
  - # - Betyder att tonen det står efter ska **höjas 1 band**. Den nya tonens namn blir bokstaven med den tillagda ändelsen **"-iss"**. Ett exempel är att tonen som ligger 1 band ovanför C heter C# som uttalas "Ciss". Tecknet brukar kallas **"kryss"**
  - ♭ - Betyder att tonen det står efter ska **sänkas 1 band**. Den nya tonens namn blir bokstaven med den tillagda ändelsen **"-ess"**. Ett exempel är att tonen som ligger 1 band nedanför G heter t.ex G♭ som uttalas "Gess". Tecknet brukar kallas **"b"**
- För att underlätta uttalet kallar man tonerna som egentligen ska heta **Aess (A♭)** och **Eess (E♭)** för **Ass** och **Ess** istället.
- Systemet med förtecken leder till att **en ton kan ha flera namn**. När detta sker är ton-namnen *enharmoniska*. Man säger t.ex att **"C# är enharmoniskt med D♭"**.

Intervall

- Ett **Intervall** betecknar avståndet mellan 2 toner. Eftersom det finns 12 olika toner finns det också 12 olika möjliga avstånd. Det minsta möjliga avståndet kallas också ”ett halvt steg” och motsvaras av att gå från ett band til nästa. 2 halva steg är ett ”ett helt steg”. Alla andra avstånd kan definieras som antal halva eller hela trinn. De 12 olika avstånden är:

Intervall-Namn	Antal Band	Antal Steg
<i>Liten Sekund</i>	1	½
<i>Stor Sekund</i>	2	1
<i>Liten Ters</i>	3	1½
<i>Stor Ters</i>	4	2
<i>Ren Kvart</i>	5	2½
<i>Förstorad Kvart</i>	6	3
<i>Ren Kvint</i>	7	3½
<i>Liten Sext</i>	8	4
<i>Stor Sext</i>	9	4½
<i>Liten Septim</i>	10	5
<i>Stor Septim</i>	11	5½
<i>Oktav</i>	12	6

- Även om det finns 12 olika avstånd så finns det bara 7 olika intervall-namn: **Sekund, Ters, Kvart, Kvint, Sext och Septim**. Dessa namn kommer från de Latinska räkneorden för 2 (*Sekund*), 3 (*Ters*), 4 (*Kvart*), 5 (*Kvint*), 6 (*Sext*) och 7 (*Septim*).
- *Förstorad Kvart* kallas också *Förminskad Kvint* eller *Tritonus*.
- När ett intervall kan vara stort, litet, förstorat eller förminskat säger vi att intervallet finns i flera olika *varianter*.

Ackord

- Ett **Ackord** uppstår när 3 eller fler toner spelas samtidigt.
- Ett ackord definieras genom att man anger *vilka intervall sett från grundtonen som ska spelas samtidigt*.
- Ett ackords namn kallas för en *Ackordbeteckning*.
- Den minsta formen av ackord kallas *Treklang* och innehåller **Grundton, Ters och Kvint**.
- Begreppet ”*ställning*” anger vilken ton som ska ligga nederst. I *grundställning* ska grundtonen ligga nederst, i *tersställning* tersen och i *kvinställning* kvinten.
- Om ackordbeteckningen bara består av *ett ton-namn* är ackordet en *dur treklang* med den angivna tonen som grundton. En dur treklang består av **Grundton, Stor Ters och Ren Kvint**.
- Om ackordbeteckningen består av *ett ton-namn efterföljt av m eller mi* är ackordet en *moll treklang* med den angivna tonen som grundton. En moll treklang består av **Grundton, Liten Ters och Ren Kvint**.

- #5 betyder att *kvinten ska vara förstorad*.
- ♭5 betyder att *kvinten ska vara förminskad*.
- Om ackordbeteckningen består av en *treklangs-beteckning efterföljt av 7* är ackordet en *fyrklang*. Fyrklanger består av *Grundton, Ters, Kvint och Septim*.
- När vi spelar ett ackords toner en i taget säger vi att vi *"bryter ackordet"*. Detsamma gäller intervall.

Parallella Ackord och Funktioner

- **Parallella ackord** är ackord som kan sägas *"likna varandra till förväxling"*. De kan därför ofta byta ut varandra. Man säger också att parallella ackord är **besläktade**.
- **Ett Durackords parallell** är ett mollackord som har sin grundton en liten ters nedanför durackordets.
- **Ett Mollackords parallell** är ett durackord som har sin grundton en liten ters ovanför mollackordets.
- En funktion är en samling besläktade ackord. Det finns 3 funktioner: **Tonika, Subdominant och Dominant**.

Skalor

- En **Skala** är en samling toner som sägs utgöra en **Tonalitet**.
- **De flesta skalor innehåller 7 olika toner**. Det är därför vi bara har 7 olika ton-namn.
- En skala definieras genom att man anger **vilka intervall sett från grundtonen den ska innehålla**. Detta kallar jag att ange skalans **Intervall-Struktur**.
- 3 intervall-strukturer man bör kunna utantill är
  - **Ionisk:** Grundton-Stor Sekund-Stor Ters-Ren Kvart-Ren Kvint-Stor Sext-Stor Septim.
  - **Aeolisk:** Grundton-Stor Sekund-Liten Ters-Ren Kvart-Ren Kvint-Liten Sext-Liten Septim.
  - **Moll Pentatonisk:** Grundton--Liten Ters-Ren Kvart-Ren Kvint- Liten Septim
- **Ionisk** kallas också för **"Durskalan"** medan **Aeolisk** ofta kallas för **"Mollskalan"**. Det finns dock fler dur och mollskalor än dessa 2.
- De vanligaste 7-tonskalorna i västerländsk musik är: **Ionisk, Dorisk, Frygisk, Lydisk, Mixolydisk, Aeolisk och Lokrisk**. I tillägg är också 5-tonskalan **Moll Pentatonisk** mycket vanlig.

Tonararter

- Det finns 2 typer av tonarter: **Durtonarter** och **Molltonarter**.
- Om vi spelar toner utan förtecken alfabetiskt från **A till A** så **bildas en A-mollskala**. Om vi i stället går alfabetiskt utan förtecken från **C till C** så **bildas en C-durskala**. Man säger därför att **C-dur och A-moll är parallella tonarter** eftersom de innehåller samma toner.

- Tonarten förändras genom att man sätter förtecken framför bestämda toner. Alla tonarter kan definieras genom att ange vilka toner som ska ha vilka förtecken. Här är de vanligaste:

<i>Tonart</i>	<i>Antal Förtecken</i>	<i>Vilka Förtecken</i>
<i>C-Dur</i>	<i>0</i>	<i>-</i>
<i>G-Dur</i>	<i>1</i>	<i>F#</i>
<i>D-Dur</i>	<i>2</i>	<i>F#,C#</i>
<i>A-Dur</i>	<i>3</i>	<i>F#,C#,G#</i>
<i>E-Dur</i>	<i>4</i>	<i>F#,C#,G#,</i>
<i>B-Dur</i>	<i>5</i>	<i>F#,C#,G#,D#</i>
<i>F-Dur</i>	<i>1</i>	<i>Bb</i>
<i>Bb-Dur</i>	<i>2</i>	<i>Bb, Eb,</i>
<i>Eb-Dur</i>	<i>3</i>	<i>Bb, Eb, Ab</i>
<i>Ab-Dur</i>	<i>4</i>	<i>Bb, Eb, Ab, Db,</i>
<i>Db-Dur</i>	<i>5</i>	<i>Bb, Eb, Ab, Db, Gb</i>
<i>Gb-Dur</i>	<i>6</i>	<i>Bb, Eb, Ab, Db, Gb, Cb</i>

- Tonarter som bara har # kallas ”kryss-tonarter” medan tonarter med bara b kallas ”b-tonarter”
- För att skapa spänning används av och till toner som inte finns i tonarten. Sådana toner kallas ***Kromatiska toner.***